

ภาคที่ 2

ความหมาย ลักษณะสำคัญ
และลักษณะทั่วไปของการวิจัยรัฐศาสตร์

บทที่ 2
ความหมาย ลักษณะสำคัญ
และลักษณะทั่วไป ของการวิจัยรัฐศาสตร์

กวี รัตนะ

2.1 ความหมายและลักษณะสำคัญของการวิจัยรัฐศาสตร์

ในความหมายอย่างกว้าง “การวิจัยหมายถึงการหาความรู้ ความจริงที่เชื่อถือได้ (reliable knowledge or facts) ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้”

ส่วน การวิจัยทางรัฐศาสตร์ นั้นหมายถึง (1) การหาความรู้ความจริง (2) ในเรื่องที่อยู่ในขอบเขตของวิชารัฐศาสตร์ คือกิจกรรมหรือปรากฏการณ์ และ/หรือปัญหา และ/หรือวิธีการแก้ปัญหาทางด้านการเมือง รัฐบาล การบริหารงานของรัฐ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง (3) ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบเป็นระเบียบ และเป็นเหตุเป็นผล (4) เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความจริงที่เชื่อถือได้ (5) เพื่อนำเอาความรู้ความจริงมาพรรณนา และ/หรืออธิบาย และ/หรือทำนาย และ/หรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

จากคำจำกัดความดังกล่าว สามารถแยกออกมาเป็นลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การวิจัยทางรัฐศาสตร์เป็นการหาความรู้ความจริง ความรู้ความจริงนั้นใช้แทนกันได้ ในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เพื่อจะหาความรู้ความจริง การวิจัยบางเรื่องอาจจะกำหนดไว้ในรูปของปัญหาการวิจัยก็ได้ ซึ่งมีความหมายแบบเดียวกัน

ความจริง (fact or truth) นั้น แตกต่างไปจากความเชื่อ (myth or believes) ความเชื่อนั้นเชื่อในสิ่งที่ไม่มียุทธศาสตร์มาพิสูจน์ได้สมบูรณ์ หรือสิ่งที่ไม่สามารถมีหลักฐาน

มาพิสูจน์ได้ เช่น ข้าราชการระดับสูงของกระทรวงมหาดไทย และฝ่ายทหารเชื่อว่าประชาชนชาวไทยยังไม่พร้อมที่จะปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ เป็นต้น

2. การวิจัยทางรัฐศาสตร์จะทำการวิจัยในเรื่องที่อยู่ในขอบเขตของวิชารัฐศาสตร์ โดยจะทำการวิจัยเกี่ยวกับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในด้านกิจกรรมหรือปรากฏการณ์ และ/หรือปัญหา และ/หรือวิธีการแก้ปัญหาของด้านการเมือง รัฐ รัฐบาล การบริหารงานของรัฐ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

ก. การวิจัยทางรัฐศาสตร์ทำการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมหรือปรากฏการณ์ ทางด้านการเมือง รัฐ รัฐบาล การบริหารงานของรัฐและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมเหล่านั้นอาจได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

ข. เกี่ยวกับปัญหา ในที่นี้หมายถึง สิ่งซึ่งทำให้เกิดความไม่สมดุล ตัวอย่างเช่น ความไม่สนใจทางการเมืองของประชาชน ความล่าช้าของระบบราชการ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นจะต้องทำการแก้ไข

ค. เกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหา การวิจัยทางรัฐศาสตร์บางครั้งจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการหาทางเลือกเพื่อแก้ปัญหามาตามข้อ ข. เพื่อให้สภาพการณ์เข้าสู่สภาพสมดุล เช่น การหาวิธีการในการชักชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้น การหาวิธีการเพื่อที่จะให้การบริหารงานราชการมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นต้น

3. การวิจัยทางรัฐศาสตร์จะใช้วิธีการวิจัยที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบ (Systematic) เป็นระเบียบและเป็นเหตุเป็นผล (logical reasoning)

วิธีการหาความรู้ความจริงของมนุษย์ มีอยู่ได้หลายวิธี บางวิธีเป็นวิธีที่มีจุดอ่อน บางวิธีเป็นวิธีที่เชื่อถือได้ แหล่งที่มาของความรู้ ความจริง อาจสรุปได้ดังนี้

1) การลองผิดลองถูก (Trial and Error) เป็นความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงาน หรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ความรู้ความจริงที่ได้จะถูกจดจำเอาไปใช้ต่อไป ความรู้แบบนี้มีจุดอ่อน ในแง่ที่ว่า การลองผิดลองถูกนั้นอาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงได้

2) ความบังเอิญ (By Chance) เป็นความรู้ที่ได้มาโดยไม่เจตนา จุดอ่อนของแหล่งที่มาของความรู้แบบนี้ก็คือ ความรู้ความจริงบางอย่างที่เราต้องการอาจจะไม่เกิดขึ้นโดยความบังเอิญ แต่จะเกิดขึ้นจากวิธีการที่มีจุดหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ นั้น

3) ความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ (Traditional Beliefs) เป็นความรู้ที่ได้มาจากความเชื่อแต่โบราณที่บอกเล่าต่อกันมา ความรู้เหล่านี้อาจจะไม่ถูกต้องก็ได้ เพราะขาดการตรวจสอบที่เป็นระบบ

4) ผู้รู้ (Authority) หรือ นักปราชญ์ เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นที่เชื่อถือได้ ความรู้ความคิดเห็นของนักปราชญ์ หรือผู้รู้เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชน จุดอ่อนของความรู้แบบนี้ก็คือ ความรู้เหล่านี้อาจจะไม่ถูกต้องก็ได้ และนอกจากนี้เมื่อเวลาผ่านไป ความรู้เหล่านี้อาจจะไม่ตรงกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม แหล่งความรู้จากผู้รู้ นี้ ยังเป็นแหล่งความรู้อันหนึ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ข้อสำคัญก็คือจะต้องพิจารณาความเชื่อของผู้รู้และใช้การตรวจสอบความรู้ของผู้รู้เหล่านั้น เพื่อยืนยันความถูกต้อง

5) จากประสบการณ์ความจริง (Sense experience) เป็นความรู้ที่ได้จากประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่ง เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย การรับรู้จากประสบการณ์จริงนี้เป็นพื้นฐานของนักวิชาการกลุ่มประจักษ์นิยม ซึ่งเชื่อว่าความรู้จากประสบการณ์นี้เป็นแหล่งของความรู้ที่เชื่อถือได้มากที่สุด¹

ความรู้จากประสบการณ์จริงอาจผิดพลาดได้ เนื่องจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด จึงทำให้เกิดการรับรู้ที่ผิดพลาดได้ ยกตัวอย่างเช่น เวลาเรานั่งรถไฟที่มีความเร็วสูงเมื่อมองผ่านหน้าต่าง เราจะมีความรู้สึกว่า ต้นไม้หรือสิ่งของที่อยู่นอกหน้าต่างเคลื่อนที่ผ่านรถไฟไป

6) การหยั่งรู้ (Intuition) หรือการรู้แจ้ง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากบุคคลใด บุคคลหนึ่งเป็นผู้ตัดสินใจ หรือคิดว่าต้องเป็นเช่นนั้น การตัดสินใจหรือคิดว่าเช่นนั้นอาจจะเกิดมาจากประสบการณ์ ความรู้ที่บุคคลนั้นมี ซึ่งข้อมูลที่มีอยู่อาจจะไม่มีความสมบูรณ์พอก็ได้ หรือบางครั้งอาจจะมีการตัดสินใจโดยใช้คุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปตัดสินใจหรือสรุปความ ความรู้จากการหยั่งรู้นี้มักไม่มีข้อมูลที่สนับสนุนอย่างแจ่มชัด และอาจขึ้นอยู่กับค่านิยม และความรู้สึกส่วนตัวของบุคคลเข้าไปสรุปความ ดังนั้น การสรุปความอาจจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ หรือบางครั้งขึ้นอยู่กับความ

¹ Dickinson McGaw and George Watson, *Political and Social Inquiry* (New York : John Wiley & Sons, Inc., 1976), pp. 6-7.

เชื่อและค่านิยมของผู้ศึกษา ความรู้โดยวิธีนี้อาจจะผิดหรือถูกก็ได้ ซึ่งยากที่จะพิสูจน์ได้ การหาความรู้โดยวิธีนี้บางครั้งอาจจะเชื่อถือไม่ได้ก็ได้ นักวิชาการกลุ่มที่ยึดแนวการศึกษาแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์บางท่านได้เสนอแนะวิธีการที่จะลดความเสี่ยงจากการหาความรู้โดยวิธีนี้ ควรจะทำดังนี้²

- 1) ให้รู้ว่าความรู้นั้นได้มาโดยวิธีการรู้แจ้ง "ไม่ใช่"ได้มาโดยวิธีอื่นๆ เช่น ประสบการณ์ตรง การหาเหตุผล หรือผู้รู้
- 2) ตระหนักว่าการหาความรู้โดยวิธีนี้จะมีข้อสรุปที่แตกต่างไปในบุคคลหลายๆ คน ซึ่งจะไม่สามารถมีผู้ที่ถูกต้องในเวลาเดียวกันหลายๆ คนได้ ดังนั้นในการหาความรู้แบบนี้ จะไม่มีเกณฑ์ที่จะใช้ตัดสินเพื่อที่จะแยกแยะความเห็นของใครถูกของใครผิด
- 3) จะต้องเข้าใจว่า การหยั่งรู้ จะบอกเราว่า เรามีความรู้ในบางสิ่งบางอย่าง แต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่า เรารู้ได้อย่างไร และการที่เรารู้ว่า เรารู้จากวิธีการหยั่งรู้นั้นมิได้หมายความว่า ความรู้นั้นถูกต้อง

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการหาความรู้โดยวิธีนี้จะมีข้อบกพร่องอยู่มาก แต่ในทางปฏิบัติ นักบริหารและนักการเมืองก็ยังใช้การหาความรู้โดยวิธีนี้อยู่มาก หรือแม้แต่นักรัฐศาสตร์แนวปรัชญาการเมืองแบบปัทสถาน (Normative Approach) ทั้งในอดีต และในปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังนี้

- (1) การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นต้องการเก็บข้อมูลเป็นจำนวนมาก และใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง แต่การตัดสินใจของนักปฏิบัติ เช่น นักบริหารและนักการเมืองต้องตัดสินใจในปัญหาต่างๆ มากมายในเวลาจำกัด ซึ่งไม้อาจจะรอผลการวิจัยจากการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้
- (2) การศึกษาปรัชญาการเมืองแบบปัทสถาน ข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จะช่วยให้นักปราชญ์ได้ข้อเท็จจริงต่างๆ มาประกอบในการตัดสินใจก็จริง แต่ถึงจุดหนึ่งแล้ว นักปราชญ์จำเป็นต้องใช้การตัดสินใจโดยใช้การหยั่งรู้ด้วยปรัชญาธรรม ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้คุณค่าของนักปราชญ์ผู้นั้นเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

² Ibid., pp. 8-9.

ดังนั้นความถูกต้องของการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการใช้การตัดสินใจ โดยการหยั่งรู้ ประกอบกับความรู้ ความฉลาด และประสบการณ์ของผู้ใช้การหาความรู้แบบนี้

7) การหาเหตุผล (Reasoning) หรืออาจเรียกว่าเป็นการหาเหตุผลเชิงตรรก (Logic) การหาเหตุผลนี้เป็นแหล่งความรู้สำคัญของพวกเหตุผลนิยม (Rationalism) เช่นการที่เรารู้ว่า $5,000+5,000$ เป็น $10,000$ เป็นเพราะการคำนวณหรือการใช้เหตุผล ไม่ใช่จากการไปนับลูกหิน (โดยใช้ประสบการณ์จริง)

การหาเหตุผลนั้นแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การหาเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive Reasoning) และ การหาเหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Reasoning)

ก. การหาเหตุผลแบบนิรนัย เป็นการหาความรู้ที่เริ่มจากข้อเท็จจริงใหญ่ที่มีลักษณะกว้างๆ ไปหาข้อเท็จจริงย่อย แล้วจึงหาข้อสรุป ที่เป็นเหตุผลระหว่างข้อเท็จจริงใหญ่กับข้อเท็จจริงย่อย ตัวอย่างเช่น

(ก) ข้อเท็จจริงใหญ่ (Major Premise) : คนทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย

(ข) ข้อเท็จจริงย่อย (Minor Premise) : นายน้อยเกิดมาเป็นคน

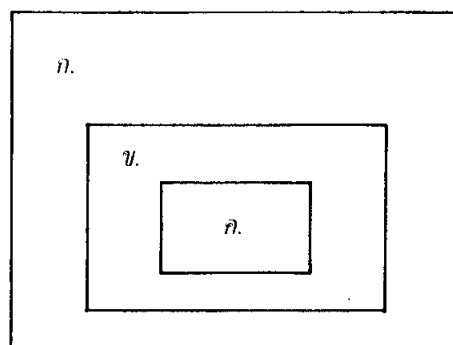
(ค) สรุป (Conclusion) : นายน้อยต้องตาย

การหาความรู้แบบวิธีนิรนัยหรืออนุมานนี้ อริสโตเติลเป็นผู้ใช้เป็นคนแรก ต่อมาได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากว่าเป็นการหาความรู้ที่มีจุดอ่อนอยู่มาก ซึ่งฟรานซิส เบคอน ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของการหาความรู้แบบนี้ว่า มีข้อบกพร่องดังนี้

(1) การหาความรู้แบบนี้ไม่ช่วยให้ค้นพบความรู้ใหม่ เพราะผลสรุปที่ได้นั้นจะจำกัดอยู่ในขอบเขตของข้อเท็จจริงใหญ่นั้นเอง

ก. ข้อเท็จจริงใหญ่ :
คนทุกคนเกิดมา
แล้วต้องตาย

ข. ข้อเท็จจริงย่อย :
นายน้อยเกิดมา

ค. สรุป :
นายน้อยต้องตาย

รูปที่ 2/1 แสดงการหาความรู้โดยวิธีหาเหตุผลแบบนิรนัย

(2) ข้อสรุปที่ได้นั้นเป็นข้อสรุปจากการหาเหตุผลทางด้านภาษา ซึ่งอาจมีความหมายได้หลายแง่หลายมุม อันจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง

(3) การสรุปนั้นได้มาจากความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงย่อย กับข้อเท็จจริงใหญ่ ข้อสรุปจะเป็นจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าข้อเท็จจริงใหญ่นั้น เป็นจริงมากน้อยเพียงใด ตัวอย่างเช่น

ข้อเท็จจริงใหญ่ : อาจารย์มหาวิทยาลัยทุกคนเป็นคนดี

ข้อเท็จจริงย่อย : นายสมศักดิ์เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สรุป : นายสมศักดิ์ เป็นคนดี

ดังนั้นข้อสรุปจะถูกต้อก็ต่อเมื่อ ข้อเท็จจริงใหญ่นั้นเป็นความจริง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการหาเหตุผลแบบนิรนัยมีข้อบกพร่องหลายประการ ซึ่งต่อมาประมาณ ค.ศ.1600 ฟรานซิส เบคอน ได้ค้นพบหาวิธีหาความรู้ขึ้นใหม่เรียกว่า วิธีการหาเหตุผลแบบอุปนัย

ข. การหาความจริงแบบอุปนัย (Induction) การหาความรู้แบบนี้มีหลักการว่า การสรุปหาความจริงนั้นจะต้องอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อเท็จจริงย่อยๆ จากข้อเท็จจริงย่อยๆ หลายๆ อันจะนำมาสรุปเป็นข้อเท็จจริงใหญ่ ซึ่งเป็นข้อสรุปโดยทั่วไป ดังนั้นการหาความจริงแบบนี้จึงเป็นขบวนการที่ตรงกันข้ามกับ การหาความจริงแบบนิรนัย ตัวอย่างเช่น

ความจริงย่อย 1: นายเล็ก ตาย

ความจริงย่อย 2: ครูน้ำเงิน ตาย

ความจริงย่อย 3: ปลัดสิงห์ ตาย

ความจริงย่อย 4: พ.ต.อ. นิด ตาย

ความจริงย่อย 5: เด็กชาย กิ่ง ตาย

ฯลฯ

สรุป คนทุกคนที่เกิดมาแล้วต้องตาย

การหาความรู้แบบอุปนัยนั้นจึงเป็นการหาความจริงใหญ่ ซึ่งเป็นข้อสรุปทั่วไป จากความจริงย่อยๆ ที่สังเกตได้ การหาความรู้แบบอุปนัย แบ่งออกได้เป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ

(ก) อุปนัยแบบสมบูรณ์ (Perfect Induction) เป็นการหาความรู้ โดยการเก็บรวบรวม

ข้อมูล จากหน่วยที่จะศึกษาทุกหน่วย (Population)

(ข) *อุปนัยแบบไม่สมบูรณ์ (Imperfect Induction)* เป็นการหาความรู้โดยการเก็บข้อมูลจากหน่วยที่จะศึกษาที่เป็นตัวอย่างเพียงบางส่วนจากมวลประชากรทั้งหมด ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสรุปอ้างอิงว่าเป็นการศึกษาของมวลประชากรทั้งหมด วิธีนี้จะประหยัดค่าใช้จ่ายเวลาและแรงงานที่ใช้กว่าในข้อ ก.

การหาความรู้ตามแบบของเบคอน เป็นการแก้ไขจุดอ่อนของวิธีการแบบนิรนัยของอริสโตเติล แต่วิธีนี้ก็ยังมีจุดอ่อนในแง่ที่ว่าเป็นการค้นหาคำความรู้โดยไม่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้แน่นอน ความรู้ที่ได้อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการก็ได้ หรือถ้าหากข้อมูลที่รวบรวมได้มีความสมบูรณ์ไม่เพียงพอ ความรู้ที่ได้ อาจไม่ถูกต้อง

8. การหาความรู้ความจริงโดยใช้หลักของวิธีการทางวิทยาศาสตร์

การหาความรู้แบบนี้ ชาร์ลส์ ดาวิน เป็นผู้นำมาใช้ในการหาความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ โดยได้นำเอาวิธีการนิรนัยมารวมผสมกับอุปนัย โดยเรียกรวมกันว่า วิธีนิรนัยและอุปนัย โดยให้เหตุผลว่าการที่จะให้ได้ความรู้ที่เชื่อถือได้นั้นจะต้องใช้การศึกษาทั้งสองแบบมารวมกันจะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งนั้นเป็นการไม่เพียงพอ รายละเอียดโปรดอ่านในหัวข้อขั้นตอนของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในบทที่ 3

ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่เชื่อถือได้ นักรัฐศาสตร์บางกลุ่มเห็นว่าจะต้องเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น บางกลุ่มมีความเห็นว่าไม่สามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการวิจัยทางรัฐศาสตร์ได้ และยังมีนักรัฐศาสตร์จำนวนไม่น้อยรวมทั้งผู้เขียนมีความเห็นว่าการศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และวิธีการที่ไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการวิจัยได้ การนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการวิจัยทางรัฐศาสตร์นั้น จะต้องมีความเคร่งครัดตามหลักของวิธีการทางวิทยาศาสตร์น้อยกว่าวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะว่าเป็นการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมที่มีพฤติกรรมอันซับซ้อนเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ และมีจำนวนหน่วยที่จะศึกษาเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีความยากลำบากที่จะใช้กฎเกณฑ์ของวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัด ตัวอย่างสำคัญของการดัดแปลงวิธีการทางวิทยาศาสตร์ให้มีความเคร่งครัดน้อยลง (Moderate) นั้น มีดังนี้

- (1) การเลือกตัวอย่าง ในการเลือกตัวอย่างในการศึกษานั้น ตามหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นจะต้องใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบที่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ แต่ในทางปฏิบัติแล้วนักวิจัยส่วนมากมักใช้การเลือกแบบที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ เช่น แบบเจาะจงมาช่วย ทั้งนี้เพราะมีค่าใช้จ่ายจำกัด การกระทำดังกล่าวผิดหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็อนุโลมตามความจำเป็นที่บังคับ (โปรดดูรายละเอียดเรื่องการเลือกตัวอย่างซึ่งจะได้กล่าวในตอนต่อไป)
 - (2) ในเรื่องของตัวแปรหรือปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา ในทางรัฐศาสตร์จะมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากมาย ถ้าหากนำเอามาศึกษาพร้อมกันหมดก็จะใช้ค่าใช้จ่ายและเวลามาก นักวิจัยจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจหรือสามัญสำนึกซึ่งไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มาเลือกตัวแปรที่จะศึกษาเพียงบางส่วน จึงทำให้ผลการวิจัยไม่สมบูรณ์มีข้อจำกัดอยู่มากมาย
 - (3) ในการวัดตัวแปรที่จะศึกษามีอยู่จำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถวัดตัวแปรที่จะศึกษาให้ละเอียดได้ เพราะจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง การวัดตัวแปรจึงทำได้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร
 - (4) การนำเอาการใช้วิธีการแบบอัตวิสัยมาใช้ในการวิจัย ตามที่กล่าวมาแล้วว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์จะใช้วิธีวัตถุวิสัยเป็นสำคัญ ใช้อัตวิสัยไม่มากนัก ส่วนการวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้นจะใช้อัตวิสัยในการเลือกตัวแปรที่จะศึกษาการวัด การวิเคราะห์ และการแปรความหมายของข้อมูลค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะว่าถ้าหากจะตีความตามข้อมูลที่ได้ ผลการวิจัยก็ให้คำตอบที่เป็นประโยชน์น้อย และถ้าหากจะต้องเก็บข้อมูลให้มีความละเอียดมากยิ่งขึ้นก็จะพบกับปัญหาเรื่องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งผลที่ได้ไม่คุ้มค่า เพราะมีปัญหาอื่นๆ ที่ต้องการทำวิจัยอีกมากมาย
- ตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงในเรื่องกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอนอีกครั้งหนึ่ง การที่ต้องลดความเคร่งครัดของกฎเกณฑ์ตามหลักของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ลงนั้น จึงทำให้ผลการวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์มีข้อจำกัดมากมายที่จะนำไปใช้

ลักษณะของการวิจัยที่เชื่อถือได้ที่กล่าวแล้วเป็นลักษณะของวิธีการที่เป็นระบบ ระเบียบและเป็นเหตุเป็นผลนั้นจะเป็นลักษณะของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนวิธีการวิจัยที่ไม่ได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นก็จะเป็นวิธีการที่เป็นระบบ ระเบียบและเป็นเหตุเป็นผลด้วย แต่วิธีการดังกล่าวนี้ไม่มีหลักฐานออกมาที่จะทำการตรวจสอบได้เหมือนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างเช่นการใช้การหยั่งรู้หรือการรู้เอง (intuition) ที่นักปราชญ์ใช้ในการวิจัยการศึกษาแนวปรัชญาการเมืองแบบปัทสถาน (Normative) เป็นต้น

4. เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ในสิ่งที่วิจัยนั้น ความรู้ความจริงที่ได้นั้นเป็นความรู้ความจริงสัมพัทธ์ (Relative knowledge or facts) มิใช่เป็นความรู้ความจริงที่สมบูรณ์ (Absolute knowledge or facts) ความรู้ความจริงสัมพัทธ์หมายความว่า มิได้ถูกต้องแน่นอน 100 เปอร์เซ็นต์ แต่อาจมีผิดพลาดหรือมีความคลาดเคลื่อนได้ เป็นความรู้ความจริงที่ดีที่สุดเท่าที่ทำได้จากหลักฐานต่างๆ เมื่อเปรียบเทียบแล้วจะเชื่อถือได้กว่าความรู้อื่นๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้น เมื่อวันเวลาผ่านไป ความรู้ความจริงนั้นอาจจะไม่ถูกต้องก็ได้ ความรู้ความจริงใหม่ก็จะแทนที่ความรู้ความจริงเก่าไปเรื่อยๆ

5. เพื่อนำเอาความรู้ความจริงมาพรรณนา (description) และ/หรือ อธิบาย (explain) และหรือทำนาย (predict) และหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจการต่างๆ

ก. การพรรณนา หมายถึงการว่าสิ่งต่างๆ เป็นอยู่อย่างไรหรือทำอย่างไร

ข. การอธิบาย เป็นการอธิบายว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ค. การทำนาย เป็นการคาดคะเนว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต การคาดคะเนเป็นการคาดคะเนตามแนวของวิทยาศาสตร์คือเป็นการคาดคะเนที่มีเงื่อนไข ซึ่งหมายความว่า การคาดคะเนจะเป็นจริงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าเงื่อนไขที่กำหนดให้นั้นเป็นจริงมากน้อยเพียงใด เช่นการคาดคะเนว่าพรรค ก. หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก. จะได้รับเลือกเป็นผู้แทนก็ต่อเมื่อสถานการณ์ต่างๆ เป็นไปตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถ้าหากว่าเงื่อนไขนั้นเปลี่ยนไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น นาย ก. ถูกใบปลิวป้ายร้ายให้เสียชื่อเสียงไปเสียหมด การคาดคะเนนั้นอาจจะผิดก็ได้เพราะว่าเงื่อนไขไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้

ง. การให้คำแนะนำ มักจะมีในการวิจัยที่มุ่งนำผลการวิจัยมาใช้ในเชิงปฏิบัติ (applied research) เช่นการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ปัญหาต่างๆ ส่วนการวิจัยในเชิงวิชาการมักจะไม่ค่อยมีการให้คำแนะนำอยู่ด้วย และการวิจัยที่นักวิจัยยึดแนวทางวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัดมักจะนิยม เสนอข้อแนะนำไว้แยกออกมาจากความจริงที่ได้จากผลการวิจัย

2.2 ข้อจำกัดของการวิจัยทางรัฐศาสตร์

การวิจัยทางรัฐศาสตร์เช่นเดียวกับสังคมศาสตร์อย่างหนึ่งจะมีข้อจำกัดอยู่มาก ในการที่จะให้ได้ความจริงถูกต้องแน่นอนเช่นเดียวกับทางด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะว่าการวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ทำการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ มนุษย์ที่ร่วมกันเป็นกลุ่มสถาบันและรัฐ ซึ่งไม่เหมือนกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งมีลักษณะแน่นอน ข้อจำกัดมีดังต่อไปนี้

(1) พฤติกรรมมนุษย์มีลักษณะซับซ้อน พฤติกรรมบางอย่างที่สังเกตได้อาจจะไม่ใช่พฤติกรรมที่แท้จริงอาจเป็นการเสแสร้ง ซึ่งไม่เหมือนกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทำการวิจัยสิ่งไม่มีชีวิตหรือสิ่งมีชีวิต เช่นมนุษย์ ในด้านกายภาพสิ่งเหล่านี้จะมีความซับซ้อนน้อยกว่าและมีความแน่นอนมากกว่า

(2) การวิจัยทางรัฐศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ที่อยู่ในสังคม พฤติกรรมดังกล่าวจะมีลักษณะไม่คงที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสภาพแวดล้อม ไม่เหมือนวิทยาศาสตร์ธรรมชาติจะศึกษาสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมน้อยกว่า

(3) หน่วยที่ใช้ศึกษาอันได้แก่บุคคล กลุ่มคนหรือสถาบันมีจำนวนมากมาย จึงจำเป็นต้องเลือกมาเพียงบางส่วนเพื่อทำการศึกษาประกอบกับพฤติกรรมของมนุษย์มีลักษณะแตกต่างกันมากจึงทำให้การวิจัยที่ได้มีความคลาดเคลื่อนสูงกว่าวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ อีกทั้งในทางปฏิบัติในการเลือกตัวอย่างที่จะศึกษา ผู้วิจัยมักใช้วิธีการที่ไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการเลือกตัวอย่างตามความสะดวก จึงทำให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนเพิ่มไปอีก

(4) การวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่มีปัจจัยหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก โดยทั่วไปแล้วนักวิจัยมักจะต้องใช้ดุลยพินิจเลือกตัวแปรที่สำคัญมาทำการศึกษาเพียงบางส่วนจึงทำให้ผลการวิจัยที่ได้มีข้อจำกัดในการอธิบายและการทำนายหรือการคาดคะเน

(5) การวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ในบางกรณีจำเป็นต้องเปรียบเทียบข้อมูลของประเทศต่างๆ ซึ่งมักมีปัญหาเรื่องความสมบูรณ์ของข้อมูลและการเปรียบเทียบข้อมูลให้อยู่ในเกณฑ์เดียวกัน

(6) จุดมุ่งหมายการวิจัยในเชิงวิทยาศาสตร์ที่สำคัญอันหนึ่งก็คือการคาดคะเนพฤติกรรมตามแบบวิทยาศาสตร์ การคาดคะเนดังกล่าวเป็นการคาดคะเนที่มีเงื่อนไข ว่าปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นมีลักษณะคงที่ แต่ในทางปฏิบัติปัจจัยต่างๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันอาจมีผลทำให้การคาดคะเนนั้นไม่ตรงกับความจริง

(7) การวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ไม่อาจนำเอามนุษย์มาศึกษาในห้องทดลองที่สามารถควบคุมเงื่อนไขหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้อย่างเต็มที่จึงทำให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนมากกว่าวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

จากเหตุผลที่กล่าวแล้วทำให้การวิจัยรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ผลการวิจัยที่มีข้อจำกัด ในการพรรณนาอธิบาย คาดคะเน และให้คำแนะนำผลการวิจัยที่ได้มีความถูกต้องแน่นอนน้อยกว่าวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตามข้อจำกัดต่างๆ ดังกล่าวเป็นสิ่งที่นักวิจัยจะต้องตระหนัก และใช้ความระมัดระวังในการทำการวิจัยจึงจะทำให้ได้ผลการวิจัย มีความเชื่อถือได้พอสมควร

2.3 ประโยชน์ของการวิจัย

(1) ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ เป็นการนำเอาผลการวิจัย มาใช้ประโยชน์ในด้าน

ก. การแก้ปัญหาในการปฏิบัติ เช่นปัญหาการมีประสิทธิภาพต่ำของหน่วยงานราชการ ปัญหาการมีทัศนคติไม่ดีของประชาชนต่อข้าราชการ และการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เป็นต้น

ข. การกำหนดนโยบายของรัฐ เช่นนโยบายเกี่ยวกับการสร้างงานในชนบท นโยบายต่างประเทศของไทย เป็นต้น

ค. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสถาบันหรือประเทศ เช่นการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานของเทศบาลจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเทศบาลให้บรรลุผลตามต้องการได้มากขึ้น

สรุปได้ว่า การวิจัยดังกล่าวจะนำมาเป็นประโยชน์เชิงปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง รัฐ รัฐบาล การบริหาร

งานของรัฐ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายก็คือเพื่อให้มนุษย์และสังคม มีความก้าวหน้า และมีความสุข

(2) ประโยชน์ในเชิงวิชาการและพัฒนาวิชาการศาสตร์ การวิจัยทางรัฐศาสตร์จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความจริงในวิชาการต่างๆ เกี่ยวกับรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ และนอกจากนี้การวิจัยยังช่วยให้นักรัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์พัฒนาเครื่องมือการวิจัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้วิชารัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

ประโยชน์ใน ข้อ (1) และ (2) จะมีเป้าหมายสุดท้ายร่วมกันคือ เพื่อให้ มนุษย์และสังคมมีความก้าวหน้าและมีความสุข

2.4 ชนิดของเอกสารการวิจัย

มีอยู่ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

(1) รายงานการวิจัยทั่วไป (general research paper) เป็นรายงานที่เขียนเป็นรูปเล่ม เป็นงานวิจัยของบุคคลหรือสถาบันก็ได้

(2) วิทยานิพนธ์ (thesis or dissertations) เป็นเอกสารการวิจัยที่จัดทำขึ้น เพื่อขอรับปริญญาบัตร วิทยานิพนธ์ที่ถือเป็นงานวิจัยในระดับมาตรฐานนั้นมักเป็นวิทยานิพนธ์ ในระดับปริญญาโท เอก (thesis มักใช้กับระดับปริญญาโท ส่วน dissertation มักใช้กับ ระดับปริญญาเอก)

(3) บทความที่ลงในวารสาร ผู้วิจัยอาจนำเอาผลงานการวิจัยดังข้อ (1) และ (2) มานำเสนอเป็นบทความในวารสารต่างๆ ก็ได้

(4) บทความที่ลงในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนชนิดอื่น ผู้วิจัยอาจนำเอารายงาน การวิจัยมาเขียนลง หรือเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ เช่นวิทยุ และโทรทัศน์

2.5 ขอบเขตและเนื้อเรื่องที่จะทำการวิจัย

การวิจัยทางรัฐศาสตร์ จะทำการวิจัยในขอบเขตของการศึกษารัฐศาสตร์ ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นสาขาวิชาต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ข้อ 1.2 ส่วนเนื้อเรื่อง ที่จะทำการวิจัยอาจจะแบ่งเนื้อเรื่องตามสาขาวิชารัฐศาสตร์ได้เช่นกัน นอกจากนี้อาจจะ

แบ่งคล้ายกับการแบ่งแนวทางการศึกษาวิชารัฐศาสตร์เช่น

- (1) การวิจัยทางด้านปรัชญาการเมือง (Political Philosophy research)
- (2) การวิจัยทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and functional research)
- (3) การวิจัยทางด้านพฤติกรรมการเมือง (Political Behavioral research)
- (4) การวิจัยในเรื่องกฎหมายและระเบียบแบบแผน (legal research)
- (5) การวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง (Political historical

research)

2.6 จรรยาบรรณของนักวิจัย

นักวิจัยเป็นผู้ได้รับความเชื่อถือจากสังคมว่าเป็นผู้ที่ค้นหาความจริง ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะแก่สังคม ดังนั้นนักวิจัยจะต้องมีจรรยาบรรณและมีความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

(1) จะต้องไม่มีความลำเอียงในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล จะต้องไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงที่ค้นพบเพราะจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้ที่นำเอาผลงานการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติหรือนำเอาไปเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ

(2) จะต้องไม่เผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลของหน่วยงานในลักษณะที่เจาะจงบุคคลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การเผยแพร่ข้อมูลจะต้องทำในรูปของที่เป็นข้อมูลส่วนรวมเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเราไปสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้าราชการเราจะต้องปกปิดความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ เป็นความลับจะไม่นำไปเผยแพร่ว่านาย ก. หรือนาย ข. มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อข้าราชการ แต่เราจะนำเสนอเป็นข้อมูลรวมๆ ว่า ประชาชนในกลุ่มที่ทำกรวิจัย มีจำนวนสัดส่วนหรือร้อยละเท่าใดที่มีทัศนคติไม่ดีต่อข้าราชการ

(3) นักวิจัยจะต้องมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตนจะต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลหรือสถาบันอื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์กับวิชาชีพของตน เช่น ไม่ตกเป็นเครื่องมือนักการเมืองที่จะบิดเบือนใช้ผลงานวิจัยเพื่อสนับสนุนการกระทำของตน

(4) นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นทั้งในกลุ่มอาชีพเดียวกัน และกลุ่มอาชีพอื่นๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของตน

(5) นักวิจัยต้องมีความกล้าที่จะวิจัยในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการหรือเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในการวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์บางครั้งเกี่ยวข้องกับ

ผลประโยชน์ และอำนาจของผู้ปกครองหรือกลุ่มอิทธิพล ทำให้ได้รับการต่อต้านจากผู้ปกครองและกลุ่มอิทธิพลที่เสียประโยชน์ นักวิจัยจะต้องมีความกล้าที่จะทำการวิจัยในเรื่องเหล่านั้น ถ้าหากคิดว่า เรื่องเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์แก่สังคม หรือเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ

2.7 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์ กิจกรรมในสังคม และการวิจัยทาง รัฐศาสตร์

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า รัฐศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของสังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์ศึกษาถึงพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่เป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ส่วนรัฐศาสตร์นั้นจะศึกษาเน้นหนักถึงพฤติกรรม หรือกิจกรรม (Activities) ของมนุษย์ ในทางการเมือง รัฐบาล หรือรัฐ การบริหารงานกิจการของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในที่นี้จะขอเรียกสั้นๆ ว่ากิจกรรมทางการเมือง และในปัจจุบันนี้ รัฐศาสตร์นิยมศึกษาในแนวสหวิทยาการ ซึ่งหมายรวมความถึง การศึกษารัฐศาสตร์ จำเป็นต้องศึกษาถึงพฤติกรรม หรือกิจกรรมอื่นๆ นอกจากการเมืองด้วย เช่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ เพราะจะได้เข้าใจพฤติกรรม หรือกิจกรรมของมนุษย์ในสังคม ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายขั้นต้นของการศึกษาวิชารัฐศาสตร์มีอยู่ 3 ประการคือ

1. ทำการศึกษาเพื่อพรรณนา (describe) และ อธิบาย (explain) กิจกรรมของมนุษย์ทางการเมือง และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อพยากรณ์ หรือคาดคะเน (predict) เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การคาดคะเนนี้จะเป็นการคาดคะเนที่มีเงื่อนไข และการจะคาดคะเนได้ดีนั้นจะต้องทำการศึกษาข้อเท็จจริงเพื่อทราบถึงลักษณะกิจกรรมที่เป็นอยู่ และความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่เป็นอยู่ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไรในข้อ 1 เสียก่อน จึงจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมที่จะเป็นในอนาคตได้อย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงกับความ เป็นจริง

3. เพื่อให้คำแนะนำแก่นักบริหาร นักการเมือง และบุคคลอื่นๆ ในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติงานนั้นได้ผลตามความมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายขั้นต่อไป (หรือประโยชน์ของวิชารัฐศาสตร์) นั้น อาจจะแบ่งออกได้ 2 ประการคือ

1. เพื่อสะสมเป็นความรู้ให้วิชารัฐศาสตร์ได้ก้าวหน้าต่อไป การศึกษารัฐศาสตร์นั้น ทำให้ความรู้ในวิชารัฐศาสตร์ได้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ อันจะทำให้รัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความรู้ที่สมบูรณ์

2. เพื่อนำเอามาเป็นประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ ความรู้ในวิชารัฐศาสตร์จะทำให้ผู้ปฏิบัติงาน อันได้แก่ นักการเมือง นักบริหาร ได้นำเอามาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ได้ผลสมดังความมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การศึกษารัฐศาสตร์นั้น อาจทำได้หลายวิธี การศึกษาหาความรู้โดยวิธีการวิจัยก็เป็นวิธีการหนึ่งในการที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้ และความจริงที่เชื่อถือได้ เพราะวิธีการวิจัยทางรัฐศาสตร์นั้นถือว่าเป็นวิธีการหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ เป็นวิธีการที่เป็นระเบียบ เป็นระบบ

นักรัฐศาสตร์แต่ละกลุ่มมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นที่ว่า สามารถนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการวิจัยทางรัฐศาสตร์ได้หรือไม่ บางกลุ่มเช่น กลุ่มพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มปฏิฐานนิยม กลุ่มเชิงประจักษ์นิยม (empiricism) มีความเห็นว่าสามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการวิจัยทางรัฐศาสตร์ได้ และการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้นั้นได้นำเอามาใช้อย่างเคร่งครัด ซึ่งตรงข้ามกับนักรัฐศาสตร์กลุ่มปรัชญาการเมืองโบราณ หรือกลุ่มที่ศึกษาปรัชญาการเมืองในแนวปทัสถาน (normative method) เชื่อว่าไม่สามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาทำการวิจัย หรือศึกษาในทางด้านรัฐศาสตร์ได้ และในระหว่างความเชื่อที่สุดโต่งของทั้ง 2 กลุ่มนั้น ยังมีนักรัฐศาสตร์กลุ่มอื่นๆ ที่มีความเชื่ออยู่ระหว่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ เชื่อว่าสามารถนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการวิจัย และศึกษาในวิชารัฐศาสตร์ได้ แต่จำเป็นต้องดัดแปลงวิธีการทางวิทยาศาสตร์ให้มีความเคร่งครัดน้อยลงให้สามารถนำมาใช้ศึกษาพฤติกรรม และกิจกรรมของมนุษย์ในทางการเมืองได้ ตัวอย่างการดัดแปลงวิธีการทางวิทยาศาสตร์ให้มีความเคร่งครัดน้อยลงได้แก่ การเลือกตัวอย่าง การเลือกตัวแปรที่ศึกษา ได้มีการใช้ดุลยพินิจของนักวิจัยเข้ามาร่วมพิจารณาการเลือกตัวอย่าง และตัวแปรที่จะศึกษา ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะขัดกับหลักของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง

วิธีการศึกษาอื่นๆ ที่ไม่ใช่การวิจัย แต่นักรัฐศาสตร์ได้นำมาใช้ในการศึกษา วิชารัฐศาสตร์เช่น การเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การใช้สามัญสำนึก การศึกษา จากเอกสารนี้จะไม่เหมือนกับการวิจัยเอกสารในด้านที่การวิจัยจากเอกสารจะเป็นวิธีการ ที่เป็นระเบียบเป็นระบบ และมีความซับซ้อนกว่าการศึกษาจากเอกสารซึ่งจะเป็นการเก็บ ข้อมูลโดยใช้วิธีการง่ายๆ กว่า และไม่มีลักษณะที่เป็นระเบียบเป็นระบบเท่ากับการวิจัย จากเอกสาร เช่นเดียวกัน การศึกษาทางรัฐศาสตร์อาจจะใช้ การสังเกตของผู้ศึกษาซึ่ง จะแตกต่างจากการวิจัยจากการสังเกต ในด้านที่การวิจัยจากการสังเกตจะเป็นวิธีการที่เป็น ระเบียบ เป็นระบบมากกว่า (ในงานวิจัย บางครั้งจะใช้เรียกแทนกันระหว่าง “การศึกษา” กับ “การวิจัย” แต่ในที่นี้ได้แยกให้เห็นความแตกต่างเพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า ในการศึกษา วิชารัฐศาสตร์ในบางครั้งไม่จำเป็นต้องใช้การวิจัยซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นระเบียบเป็นระบบ เสมอไป อาจเก็บข้อมูลจากเอกสาร หรือทำการสังเกตอย่างง่ายๆ ก็ได้ ซึ่งความรู้ความจริง เหล่านี้ ย่อมเชื่อถือได้น้อยกว่าที่ได้จากการวิจัย)

จุดมุ่งหมายของการวิจัยทางรัฐศาสตร์นั้นมีลักษณะเหมือนกับวิชารัฐศาสตร์ คือ 1) เพื่อที่จะพรรณนา และอธิบาย ความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือกิจกรรมต่างๆ ทาง การเมือง 2) เพื่อคาดคะเนถึงพฤติกรรมหรือกิจกรรมทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และ 3) เพื่อให้คำแนะนำแก่นักบริหารและนักการเมืองในกิจการต่างๆ ส่วนประโยชน์ของ การวิจัยทางรัฐศาสตร์นั้น การวิจัยทางรัฐศาสตร์จะเป็นเครื่องมือในการหาความรู้ความจริง เพื่อทำให้วิชารัฐศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และในขณะเดียวกัน การวิจัยทาง รัฐศาสตร์จะเป็นเครื่องมือของนักรัฐศาสตร์ และนักปฏิบัติเพื่อทำการวิจัยหาความรู้ความจริง เพื่อนำเอาความรู้ความจริงนั้นไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ เช่นการนำเอาความรู้ความจริง ไปกำหนดนโยบาย หรือปรับปรุงการทำงานให้ได้ผลดีขึ้นกว่าเดิม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปนักรัฐศาสตร์ และนักปฏิบัติ จะใช้การวิจัยทางรัฐศาสตร์เป็น เครื่องมืออย่างสำคัญในการหาความรู้ความจริง เพื่อให้ได้ความรู้ความจริงมาสะสมเป็น ความรู้ที่เรียกว่าวิชารัฐศาสตร์ ทำให้วิชารัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เชื่อถือได้ เพื่อให้วิชา รัฐศาสตร์สามารถพรรณนา และอธิบายสภาพความจริงต่างๆ ของกิจกรรมการเมืองของ มนุษย์ สามารถคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ อีกทั้งให้ข้อเสนอแนะ แก่นักปฏิบัติที่จะกำหนดนโยบาย หรือตัดสินใจ หรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน ให้ได้รับ ผลตามความมุ่งหมาย นอกจากนี้ การวิจัยทางรัฐศาสตร์ยังสามารถนำไปใช้หาความรู้

ความจริง เพื่อนำเอามาเป็นประโยชน์แก่นักปฏิบัติได้โดยตรงอีกโสดหนึ่งด้วย

ในการวิจัยในเรื่องใดก็ตาม ผู้วิจัยจะต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิจัยทางรัฐศาสตร์ ผู้วิจัยจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่ทำการวิจัย ซึ่งอาจได้มาจากหลายทาง เช่น จากความรู้ในวิชารัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ จากประสบการณ์ของผู้วิจัย หรือจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ เป็นต้น ความรู้นั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการกำหนดกรอบหรือเค้าโครงความคิด เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและวิจัยต่อไป ดังนั้นผู้ที่ทำการวิจัยทางรัฐศาสตร์จำเป็นจะต้องมีความรู้ในวิชารัฐศาสตร์ โดยเฉพาะความรู้ที่เป็นทฤษฎี เพราะทฤษฎีนั้นเป็นส่วนของความรู้ที่เป็นระบบเป็นระเบียบ มากกว่าความรู้ที่ไม่ได้เป็นทฤษฎี

ตัวอย่างเช่น นักวิจัยที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ผู้วิจัยก็ต้องมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ “การเมือง” “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ว่า “การเมือง” ในวิชารัฐศาสตร์นั้นมีความหมายและสาระสำคัญอย่างไร “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ในวิชารัฐศาสตร์ มีความหมายอย่างไร มีกิจกรรมอะไรบ้างที่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งความรู้ดังกล่าวอาจได้มาจากงานวิจัยของนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ หรือได้มาจากทฤษฎีของนักรัฐศาสตร์ก็ได้ เช่น ผู้วิจัยอาจจะนำเอาความรู้เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ เลสเตอร์ ดับบลิว มิลแบธ มาเป็นกรอบแห่งความคิดในการกำหนดปัญหา เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ก็ได้

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า วิชารัฐศาสตร์ กิจกรรม หรือปรากฏการณ์ในสังคม และการวิจัยทางรัฐศาสตร์จะมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น กล่าวคือ วิชารัฐศาสตร์จะเป็นองค์แห่งความรู้ที่เป็นระบบเป็นระเบียบ ความรู้ดังกล่าวได้มาจากการศึกษากิจกรรมและปรากฏการณ์ของมนุษย์ในสังคม โดยรัฐศาสตร์เน้นหนักศึกษาพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง รัฐ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาพฤติกรรมหรือกิจกรรมในสังคมนั้นใช้วิธีการศึกษาได้หลายวิธี อาจจะเป็นการศึกษาจากเอกสารอย่างง่าย ๆ การสังเกตอย่างง่าย ๆ ที่ไม่ใช่เป็นวิธีการวิจัย จนถึงการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นระเบียบและเป็นระบบกว่าวิธีที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยนั้นเป็นการค้นหาความรู้ความจริงจากพฤติกรรมหรือกิจกรรมของมนุษย์ที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งเป็นวิธีการ

ที่เชื่อถือได้มากกว่าการหาความรู้โดยวิธีอื่นๆ ดังนั้นความรู้ความจริงที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นความรู้ที่เชื่อถือได้มากกว่าความรู้ความจริงที่ได้มาโดยวิธีอื่น ดังนั้นการวิจัยทางรัฐศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญทำให้วิชารัฐศาสตร์ได้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพราะความรู้ในรัฐศาสตร์เป็นความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เชื่อถือได้ และในขณะเดียวกัน การวิจัยทางรัฐศาสตร์ได้อาศัยความรู้ในวิชารัฐศาสตร์เป็นกรอบแห่งความคิดเพื่อใช้ในการวิจัย ในอันที่จะทำให้การวิจัยทางรัฐศาสตร์ได้ผลตามความมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้วิชารัฐศาสตร์และการวิจัยทางรัฐศาสตร์มีเป้าหมายร่วมกันในการสะสมความรู้แล้ว วิชารัฐศาสตร์และการวิจัยทางรัฐศาสตร์ยังมีเป้าหมายร่วมกันที่จะนำเอาความรู้ความจริงมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติ เช่นการแก้ปัญหา การวางนโยบาย หรือการพัฒนาองค์กร หรือประเทศชาติอีกด้วย ด้วยเหตุนี้วิชารัฐศาสตร์ การวิจัยทางรัฐศาสตร์ และกิจกรรมของมนุษย์ในสังคม จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว